บทบรรณาธิการ

คำถาม การกระทำด้วยความจำเป็นตาม ป.อ. มตรา ๖๗ เป็นการกระทำที่ไม่ใช่การกระทำโดยผู้กระทำมีจิตใจเป็นอิสระจริงหรือไม่ และขอดูตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาในเรื่องนี้

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๗๓๘/๒๕๔๔ การกระทำความผิดด้วยความจำเป็นตาม ป.อ. มาตรา ๖๗ แบ่งออกเป็น ๒ ประการ ประการแรกเป็นความจำเป็นเพราะอยู่ในที่บังคับซึ่งการบังคับหรือบงการให้กระทำที่เป็นความผิดนั้นมาจากภายนอก **ผู้ถูกบังคับมิได้คิดริเริ่มกระทำการนั้นขึ้นด้วยใจตนเอง** แต่เป็นเพราะไม่มีทางที่จะทำอย่างอื่นใด อีกประการหนึ่งก็คือเป็นความจำเป็นซึ่งไม่มีการบังคับหรือบงการให้กระทำแต่มีภยันตรายที่จะต้องหลีกเลี่ยงและผู้กระทำเลือกหลีกเลี่ยงภยันตรายโดยวิธี**กระทำการอันเป็นความผิดด้วยความคิดริเริ่มของตน** แม้อาจทำอย่างอื่นได้ แต่การกระทำอย่างอื่นนั้นก็ยังทำความเสียหายแก่ผู้อื่นอยู่นั่นเอง ดังนั้น การกระทำด้วยความจำเป็นตาม ป.อ. มาตรา ๖๗ อันเป็นมูลแห่งการยกเว้นโทษจึงไม่ใช่สิทธิ **แต่เป็นการกระทำที่ไม่ใช่การกระทำโดยผู้กระทำมีจิตใจเป็นอิสระ** แต่กระทำโดยถูกผู้อื่นหรือเหตุการณ์อื่นบังคับอีกชั้นหนึ่ง

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดต่อศาล และการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลก็เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ เมื่อปรากฏว่าเอกสารที่โจทก์อ้างถึงในคดีสูญหายไปจากสำนวนความของศาล ต่อมาผู้ถูกกล่าวหาได้นำเอกสารเหล่านั้นมามอบคืนศาลชั้นต้น โดยผู้ถูกกล่าวหาเมื่อได้รับเอกสารดังกล่าวคืนมาแล้วยังคงเก็บเอกสารดังกล่าวไว้อีก ๒ ถึง ๓ วัน โดยไม่นำมาส่งคืนศาล และการเก็บเอกสารเช่นว่านั้นก็มิได้รับอนุญาตจากศาล การกระทำของผู้ถูกกล่าวหา**หาใช่เป็นเพราะอยู่ในที่บังคับหรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้** การกระทำของผู้กล่าวหาจึงมิใช่กระทำความผิดด้วยความจำเป็นอันจะทำให้ไม่ต้องรับโทษ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๖๔๙/๒๕๔๙ แม้การที่จำเลยที่ ๒ ขับรถจักรยานยนต์พาผู้เสียหายซึ่งอายุไม่เกิน ๑๕ ปี และจำเลยที่ ๑ ไปยังพิพิธภัณฑ์เมืองโบราณบ้านโนนเมืองเพื่อให้จำเลยที่ ๑ ข่มขืนกระทำชำเราแล้วขับรถจักรยานยนต์พาผู้เสียหายไปส่งบ้านจะถือได้ว่าเป็นการกระทำอันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหายโดยมีอาวุธก่อนหรือขณะที่จำเลยที่ ๑ กระทำความผิด และจำเลยที่ ๒ กระทำโดยมีเจตนาครบถ้วนตามหลักเกณฑ์องค์ประกอบความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนตาม ป.อ. มาตรา ๒๗๗ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๖ แล้วก็ตาม แต่เมื่อได้ความว่า**จำเลยที่ ๒ กระทำความผิดดังกล่าวด้วยความจำเป็นเพราะถูก**

จำเลยที่ ๑ ใช้อาวุธมีดลักษณะคล้ายมีดสปาตาร์ ยาวประมาณ ๑ ฟุต **จี้ที่คอของผู้เสียหายเลยมาถึงคอของจำเลยที่ ๒ จนผู้เสียหายเกิดความกลัวว่าจะถูกทำร้ายจึงร้องบอกจำเลยที่ ๒ ให้ขับรถจักรยานยนต์ต่อไปจนถึงที่เกิดเหตุ ซึ่งเป็นภยันตรายที่ใกล้จะถึงและจำเลยที่ ๒ ไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้** อีกทั้ง**ไม่ใช่ภยันตรายที่จำเลยที่ ๒ เป็นผู้ก่อขึ้นเพราะความผิดของตน** การกระทำของจำเลยที่ ๒ จึงเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนจำเลยที่ ๑ ข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหายด้วยความจำเป็นพอสมควรแก่เหตุตาม ป.อ. มาตรา ๒๗๗ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๖ และมาตรา ๖๗ (๒) จำเลยที่ ๒ จึงไม่ต้องรับโทษ ปัญหาที่ว่าจำเลยที่ ๒ กระทำความผิดด้วยความจำเป็นนั้น แม้จำเลยที่ ๒ มิได้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ แต่เมื่อคดีมีเหตุที่จำเลยที่ ๒ ไม่ควรต้องรับโทษ ศาลฎีกาก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้เองตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๘๕ ประกอบมาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๒๕

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๕๐/๒๕๑๔ จำเลยถูกคนร้ายที่มีสมัครพรรคพวกหลายคนแต่ละคนมีอาวุธปืนครบมือ **ใช้ปืนจี้ขู่บังคับให้เอาเรือรับส่งข้ามฟากเพื่อช่วยคนร้ายให้พ้นจากการจับกุม** ดังนี้ เป็นการที่จำเลยกระทำไปเพราะอยู่ในที่บังคับ หรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงขัดขืนได้ จึงเป็นการกระทำความผิดด้วยความจำเป็น จำเลยไม่ต้องรับโทษ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๖๐/๒๕๒๑ มีผู้นำช้างไปล่ามไว้ใกล้กับสวนของจำเลยโดยจำเลยไม่รู้ กลางคืนช้างหลุดจากโซ่ พังรั้วลวดหนามเข้าไปในสวนของจำเลย ซึ่งมีบ้านพักของจำเลยกับคนงานปลูกอยู่ คนงานได้ยินเสียงหักข้าวโพดจึงบอกจำเลย จำเลยถือปืนเดินไปดูกับคนงาน จำเลยโผล่จากไร่ข้าวโพด**พบช้างอยู่กลางไร่ข้าวโพดห่างประมาณ ๔ วา โดยไม่ทันรู้ตัวและกำลังเดินเข้ามาหาจำเลย** จำเลยเข้าใจว่าเป็นช้างป่า ซึ่งยังมีอยู่ในป่าบริเวณไร่ของจำเลย จึงผลักคนงานให้หลบแล้วเอาปืนยิงช้างไป ๒ นัดแล้ววิ่งหนี ดังนี้ ถือว่าการที่จำเลยยิงช้างของผู้เสียหาย เป็นการตัดสินใจโดยกระทันหันด้วยความจำเป็นเพื่อให้พ้นจากภยันตรายที่ใกล้จะถึงตัวจำเลยกับคนงาน โดยจำเลยไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นได้ และการกระทำของจำเลยไม่เกินสมควรแก่เหตุ จำเลยจึงไม่ต้องรับโทษฐานทำให้เสียทรัพย์

คำถาม ฟ้องขอให้เพิกถอนการซื้อขายที่ดินอ้างว่าสมคบกันจดทะเบียนโอนซื้อขายที่ดินโดยไม่สุจริต ไม่มีการชำระราคากันจริง เป็นเรื่องการฟ้องขอเพิกถอนการฉ้อฉลตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๓๗ หรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษากฎีกาที่ ๒๐๔๑/๒๕๔๗ จำเลยทั้งสองสมคบกันจดทะเบียนโอนซื้อขายที่ดินพิพาท

โดยไม่สุจริตและไม่มีการชำระเงินกันจริง จำเลยที่ ๒ ไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทที่แท้จริง การแสดงเจตนาของจำเลยทั้งสองในทางทะเบียนเกี่ยวกับที่ดินพิพาท จึงเป็นการแสดงเจตนาลวงโดยสมรู้กันเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕ วรรคหนึ่ง และผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใดจะยกความเสียเปล่าแห่งโมฆะกรรมขึ้นกล่าวอ้างตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒ ก็ได้ โจทก์ทั้งสองขอบที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนเพื่อใดก็ได้ ฟ้องโจทก์ทั้งสองมิใช่การฟ้องขอเพิกถอนการฉ้อฉลตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๓๗ ไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องฟ้องภายใน ๑ ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๔๐

คำถาม หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดสอดเข้าไปเกี่ยวข้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วนนั้น ความรับผิดระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเองจะเป็นอย่างไร

คำตอบ ระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเองต้องบังคับตามสัญญาหุ้นส่วนมีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘๔๔/๒๕๓๗ โจทก์ฟ้องว่า โจทก์จำเลยได้ร่วมกันประกอบกิจการค้าโดยจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด มีโจทก์เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ โจทก์จำเลยลงหุ้นเป็นเงินสดคนละ ๒๔๕,๐๐๐ บาท ในการดำเนินกิจการของห้างหุ้นส่วนดังกล่าว จำเลยสอดเข้าไปเกี่ยวข้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วน ต่อมา โจทก์จำเลยตกลงหยุดกิจการ แต่มิได้จดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วน โจทก์จำเลยได้ตกลงแบ่งทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนกันไปแล้ว ต่อมากรมสรรพากรมีหนังสือแจ้งให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลพร้อมเบี้ยปรับเป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น ๑,๗๒๙,๐๐๘ บาท โจทก์ได้ผ่อนชำระเงินจำนวนดังกล่าวแก่กรมสรรพากรไปแล้ว จำเลยจึงต้องรับผิดชดใช้ค่าภาษีเงินได้นิติบุคคลดังกล่าวครึ่งหนึ่ง เป็นเงินจำนวน ๘๖๔,๕๐๔ บาท

จำเลยให้การว่า จำเลยเป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดของห้างหุ้นส่วนจำกัด โดยรับผิดไม่เกินจำนวนเงินที่จำเลยลงหุ้นคือ ๒๔๕,๐๐๐ บาท หากจะฟังว่าจำเลยสอดเข้าไปเกี่ยวข้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วนก็เป็นเรื่องที่จำเลยต้องร่วมรับผิดชำระหนี้ต่อบุคคลภายนอกโดยไม่จำกัดจำนวน แต่ในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน จำเลยต้องรับผิดไม่เกินจำนวนเงินที่ลงหุ้น

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เห็นว่าการที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังกล่าวก็เพื่อป้องกันมิให้ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดสอดเข้าไปเกี่ยวข้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วน เพราะหน้าที่ดังกล่าวเป็นของหุ้นส่วนผู้จัดการซึ่งเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจก่อให้เกิดหนี้ระหว่างห้างหุ้นส่วนกับบุคคลภายนอกได้ ฉะนั้นหากหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดสอดเข้าไปเกี่ยวข้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วน ก็ต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกโดยไม่จำกัดจำนวน บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอก เนื่องจากบุคคลภายนอกอาจไม่ทราบว่าผู้ใดเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือผู้ใด

เป็นหุ้นส่วนจำพวกใด ส่วนระหว่างหุ้นส่วนด้วยกันเอง ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนทราบดีอยู่แล้วว่าผู้ใดเป็นหุ้นส่วนจำพวกใดและมีหน้าที่อย่างใด หากยินยอมให้มีการกระทำผิดหน้าที่ ผู้ที่ให้ความยินยอมไม่มีสิทธิจะอ้างกฎหมายมาตราดังกล่าวขึ้นบังคับผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันอย่างบุคคลภายนอกได้ **กรณีของผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันต้องบังคับตามสัญญาห้างหุ้นส่วน**

คำถาม ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ แต่มิได้จดทะเบียนการได้มา ซึ่งไม่อาจยกขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกที่ซื้อที่ดินนั้นมาโดยสุจริต เสียค่าตอบแทนและได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตได้นั้น จะมีการครอบครองปรปักษ์โดยผู้ครอบครองคนเดิมได้หรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๙๕/๒๕๔๑ จำเลยเข้าครอบครองและปลูกบ้านอยู่ในที่ดินพิพาทมากว่า ๑๐ ปี จนจำเลยได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทโดยการครอบครองปรปักษ์มาก่อนที่โจทก์ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทมาจาก ว. เจ้าของกรรมสิทธิ์เดิม แม้จำเลยจะมิได้จดทะเบียนสิทธินั้น จึงไม่อาจยกขึ้นต่อสู้โจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่ซื้อที่ดินนั้นมาโดยสุจริตเสียค่าตอบแทน และได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๙๙ วรรคสอง ได้ก็ตาม แต่เมื่อปรากฏว่าโจทก์เองก็มิได้ดำเนินการเพื่อแสดงสิทธิดังกล่าวแก่จำเลย **กลับปล่อยปละละเลยให้จำเลยครอบครองที่ดินพิพาทจนกลายเป็นการครอบครองปรปักษ์ต่อโจทก์ต่อมาอีก** ฉะนั้น เมื่อจำเลยได้ครอบครองที่ดินพิพาทต่อมานับตั้งแต่โจทก์ซื้อที่ดินพิพาทโดยความสงบและโดยเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของเป็นเวลาเกินกว่า ๑๐ ปี แล้ว จำเลยย่อมได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทโดยการครอบครองปรปักษ์ และยกขึ้นใช้ยันโจทก์ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๘๒

นายประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์
บรรณาธิการ